תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר טהרות

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי נדה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי נדה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-נדה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 5
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 7
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ב 7
הלכה ו 8
הלכה ז 9
פרק ג 9
הלכה ב 9
הלכה ד 10
הלכה ה 12

פרק א

הלכה א

ר"א בעי מתניתין דלא כב"ש כו' אמר ר"י אין לית היא כשמאי אפילו כהלל לית היא ולא מודה הילל כו' שטף של גשמים עובר בו שהוא טהור. שמאי אומר הדא אשה ע"י שרגילה במ"ר עשו אותה כמבוי שהוא מתכבד ושטף של גשמים פי' דמביא טעם דע"כ מודה הילל במבוי ששטף של גשמים כו' שהוא טהור דהא זה גופא הפלוגתא דשמאי והלל דשמאי ס"ל דמדמינן האשה למבוי ששטף של גשמים כו' שהוא טהור וב"ה ס"ל דלא מדמינן האשה למבוי ששטף ש"ג אבל עכ"פ במבוי ששטף ש"ג עוברת בו לית פלוגתא כלל דהא מילתא דפשיטא הוא עד שב"ש ילפינן אשה מזה א"כ קשיא גם להלל המתניתין דתני סתם שנמצא במבוי הא הו"ל לחלק בין מבוי למבוי:

רבי יודן בעי בדקה חלוקה בשחרית כו' פשיטא חלוקה אינו טמא אלא עד שעת בדיקה כו' כלום את מטמא גופה אלא משום חלוקה פי' כיון דנטמאה החלוקה בשביל זה גזרו רבנן טומאה על חלוקה וכההיא דאיתא בתוס' ז"ל (דף נח) בטעמא דר"נ דכל דבר דלא מקבל טומאה אינו מקבל כתמים הוא משום זה כיון דהדבר דהכתם עליו טהור לא גזרו על האשה עיי"ש:

הלכה ב

מה חמית מימר בשראה דעתו. פי' מנין לנו שנראה לו דעתו דכן הסברא גבי כל הד' נשים שמא לא נראה לו הסברא אלא אך מה ששמע בתולה לבד ובתולה פשוט הסברא דדיה שעתה דהא מצינו דבתולה שלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם כלל כיון דלא איטמא שום פעם בגופה משא"כ בכל הד' נשים יש להם כתם כדאיתא בסמוך (בדף ה ע"א) בבבלי עיי"ש וע"כ מצד הסברא לא נראית ליה לדמות כל הד' נשים לבתולה שלא הגיע זמנה אך משום שנזכר אח"כ כי כן שמע גם הוא מרבו כדאיתא בבבלי (דף ו) גבי רבי שעשה כר"א לאחר שנזכר עיי"ש וא"כ י"ל דר"י שנהוג אח"כ כר"א משום שנזכר דכן קיבל גם הוא מרבו אבל אם לא היתה בידו הקבלה רק על בתולה אין לדמות מצד הסברא כל הד' נשים לבתולה ע"ז קאמר כהדא דמהאי ברייתא מוכח דהסברא ג"כ באמת כן דד' נשים לא גריעי מבתולה שלא הגיע זמנה כדמסיק כהדא דתני ד' נשים כו' חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות מפני שאין לה כתמים כלל דר"מ וחכמים אומרים ד' נשים כו':

כתמן טמא למפרע אבל תינוקת שהגיע זמנה לראות פי' אע"פ שעדיין לא ראתה שום פעם מ"מ יש לה כתם וכתמה כראייתה דדיה שעתה [אבל בשלא הגיע זמנה לראות

ס"ל נמי כר"מ דאין לה כתם כלל] א"ר ינאי מפני ששורפה מצוי פי' הגם שלא ראתה שום פעם ומעולם לא נטמאה גופה מפני מה טמא כתמה הוא משום שמצוי שורפה א"כ מוכח מזאת הברייתא דתינוקת שהגיע זמנה כשתראה פעם הראשון דיה שעתה וא"כ ק"ו לכל הד' נשים שאין שורפן מצוי דדיה שעתן וע"כ מוכח מכאן דבאמת הסברא נותנת דדיה שעתן גבי כל הד' נשים מק"ו דבתולה שהגיע זמנה בפעם הראשון ע"כ אמרינן שנראה לו לר' יהושע דעתו של ר"א:

הלכה ג

פעמים שהיא בתולה לבתולים ואינה בתולה לדמים פעמים שהיא בתולה לדמים ואינה בתולה לבתולים בתולה לדמים בשנשאת ואח"כ ראתה בתולה לבתולים בשראתה ואח"כ נשאת כצ"ל וטעות דמוכח הוא ופשוט ואפילו עיברה ואפילו מניקה ואפילו שופעת כל ז' כו' ר"ל אע"פ שנפתחו דמיה ושופעת לזכר ולנקיבה אעפ"כ חשובה עדיין בתולה ודיה שעתה והוא שהפסיקה דם טוהר ר"ל דוקא כשהיתה שופעת כל ז' אז אינו נחשב לדם נדה וחשיבא עדיין בתולה משום דדם נדה לחוד ודם לידה לחוד כדאיתא בבבלי (דף י ע"ב) ועיין ברש"י ז"ל (דף ל"ו ע"א) ד"ה בשלמא עיי"ש. משא"כ אם חזיא איזה פעמים לאחר ז' דם טהרה אז כשתראה אח"כ לא נחשב לראיה ראשונה דגם הדם טוהר נחשב לראיות ומביא ראיה כהדא דתני הפסיקה דם טהור ולא ראתה ואח"כ ראתה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה ובתוספתא פ"ק גרסינן האי ברייתא לענין הפסקת ג' עונות דדיה שעתה הפסיקו ג' עונות בתוך ימי טהרה ולא ראתה ואח"כ ראתה דיה שעתה עיי"ש אבל אם לא הפסיקה בתוך ימי טהרה וקחזיא דם טוהר לא הוי ג' עונות ע"ז פריך ע"ד דרב דאמר מעין אחד הוא ניחא אבל ע"ד דלוי דס"ל דהוא ב' מעיינות ל"ל לאפסוקי בדם טוהר אפי' דקחזיא דם טוהר מאי איכפית לן וכן פריך בבבלי (דף לו ע"א) ת"ש ימי עיבורה עולין לה לימי מניקתה כו' כיצד הפסיקה ב' עונות בימי עיבורה ואחד בימי מניקותה שתים בימי מניקותה כו' כו' בשלמא לרב דאמר מעין אחד מש"ה בעי הפסק ג' עונות אלא ללוי דאמר ב' מעיינות הן ל"ל הפסק ג' עונות במשהו סגי ופרש"י ז"ל אבל ללוי אפילו אי חזיא לאחר שבועים הא לאו ממעין טמא הוא ויעלו לה להשלמת ג' עונות דהוי כאילו דם מחוטמה אתא עכ"ל ז"ל וכן הוא קושית הירושלמי בכאן וכונת הגמ' (בדף לו) הנ"ל להקשות על לוי מברייתא הזאת דתני הפסיקה ג' עונות לשון הפסיקה קשה להגמ' ל"ל להפסיק הג' עונות אפילו דחזיא בימי מניקותה דם טוהר נמי ישלים לג' עונות ומתרץ הגמ' שם ה"ק צריכה שתפסוק משהו כדי שיעלה לג' עונות ע"כ לשון הגמ' הרי מוכח דעיקר דיוקא דהגמ' הוא מלשון הפסיקה ע"ז משני דהפסקה

הוא משהו וכן הוא קושית הירושלמי כיון דמדייק דצריכה להפסיק מדם טוהר כדגרסינן והוא שהפסיקה דם טהור ומביא ראיה מברייתא דתני הפסיקה דם טהור ולא ראתה כו' ע"כ קשה ללוי ע"ז משני ר"מ דטעמא דלוי מתוך שהיא מתרגלת בדמים טהורין כו' ור"י בר"ב קאמר דיכול לוי פתר לה מן הדא דתנינן ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן ג' עונות דיין שעתן ותני עלה ימי עיבורה וימי מניקותה מצטרפין לג' עונות דהוא סבר מעיין אחד הוא בתמיה פי' דבההיא ברייתא לא תני הפסיקה אלא תני סתם ימי עיבורה וימי מניקותה מצטרפין אע"פ דלא הפסיקה וע"כ דר' יוסי לא ס"ל דהוא מעיין אחד אלא ב' מעיינות הן ולא בעינן הפסקה דדם לידה לחוד ודם נדה לחוד והדם טוהר ג"כ משלים לג' עונות כההיא (דדף ל"ו ע"א) בבבלי עיי"ש הנ"ל וע"כ ס"ל ללוי כהאי תנא:

הלכה ד

ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן ג' עונות כו' דו סבר מעיין אחד הוא תיבת הללו דו סבר מעיין אחד הוא נגרר אחר הלכה ג' דשם מסיק התיבות הללו אחר הברייתא וכשמביא הכא הברייתא מסיק ונגרר גם התיבות הללו כדרך הירושלמי בכמה מקומות:

הלכה ה

ר' יודן בעי [קומי ר' יוסי] ראתה ראיה ראשונה ושניה והפסיקה ג' עונות ולא ראתה ואחר כך ראתה כווסת ארוכה היא שתטמא מעל"ע או כהפסק עונה היא שתהא דיה שעתה ר"ל גבי בתולה שלא הגיע זמנה לראות דס"ל לר' יודן דבפעם שלישי מטמאה מעל"ע כמו דס"ל לר' ירמיה בשם רב ע"כ מבעיא ליה אם בפעם שלישי הפסיקה ג' עונות אם חשבינן לה להפסקת עונה ודיה שעתה [כיון שהיא בתולה שלא הגיע זמנה לראות הגם דבכל הנשים לא מהני הפסקת ג' עונות אך בבתולה מהני] או דהוי כווסת ארוכה ותטמא מעל"ע. ע"ז פריך ליה ר' יוסי למאי קמבעיא לך אי הוי כווסת ארוכה אי כהפסקת עונה למאי נפ"מ דהא עדיין הוי פעם שלישי וס"ל לרבי יוסי כסתמא דגמ' לעיל דבפעם השלישי דיה שעתה וע"כ פריך ר' יוסי לר' יודן דמאי מבעיא לך כלל וכי בשביל שהפסיקה ג' עונות תגרע דהא אם לא הפסיקה ג' עונות בפעם השלישי נמי דיה שעתה אע"פ שהיא אז ככדמיין ככד מים שנפתח מקור דמי' בקירוב זמנים ומ"מ ס"ל דבפעם השלישי דיה שעתה כאן שהפסיקה ג' עונות דלא הוי ככדמיין לא כ"ש דדיה שעתה ולא אתא ר' יוסי למיפשט ליה האבעיא אם הוי כווסת ארוכה או הפסקת עונה אלא אתא מישאל על האיבעיא דרבי יודן למאי נפקא מינה אם כווסת ארוכה או הפסקת עונה הא פעם שלישי הוא ופשיטא דדיה שעתה. על זה השיב ליה רבי יודן ומפרש ליה האיבעיא

דאם דסבירי לך דבפעם השלישי דיה שעתה ובפעם הרביעי מטמאה מעל"ע אם כך הוא יש לי לפתור האיבעיא שלי לפי שיטתך גם כן וזהו דקאמר ואין כיני ר"ל דתיבת כיני הוא בירושלמי לפרש כן היא ובירושלמי תיבה אחת כיני ור"ל אם כן הוא הוי האבעיא שלי באופן זה דספק הוא אפילו על פעם הרביעי דאפי' ראתה פעם הרביעי דלכולי עלמא מטמאה מעת לעת אך כיון שראיה השלישית היתה לאחר הפסקת ג' עונות יש לומר דלא נחשב זאת לרביעית אלא לשניה דהא בפעם השלישי הפסיקה ג' עונות וחוזרת לדין דיה שעתה כפעם הראשון וע"כ אינו מטמאה מעת לעת עד פעם השלישי שתראה לאחר ההפסקה ההיא וכיני האיבעיא שלי באופן זה אם נחשב להפסקת עונה או כווסת ארוכה. על זה השיב ליה דעתו ופשט ליה דהוי כווסת ארוכה וע"כ בפעם הראשון אחר ההפסקה נחשב לראיה רביעית:

הלכה ו

מתניתא פליגי על בר פדייה כו'. יש בהסוגיא הזאת חסרון הניכר שנשמט מתוך הדפוס בתחלה המימרא דב"פ כדאיתא בפ"מ ז"ל וברור הוא:
סליק פרק ראשון:

פרק ב

הלכה א

אמרו ליה והרי כריסו נבקעת אמר להן לכך אני אמרתי שמותו של זה יפין לו מחייו פי' דהוא כעין דאיתא בבבלי (דף י"ד) דינא תנן או לטותא עייי"ש והכא מפרש דלא דינא ולא לטותא הוא אלא ה"ק יותר טוב היה לפניו לקצוץ את ידו על טיבורו מחייו וחברייא אמרין דלטותא היא. ע"ז אמר ר' יוסי לפרש בה ר"ט מה דמזכיר על טבורו וכי לא סגי דלאו על טיבורו כדאיתא בבבלי אלא דמזכיר טבורו להורות דהכניס ידו למטה מטיבורו דשם הוא האיסור אבל למעלה מטיבורו מותר וה"ק תקצץ ידו כשהוא הכניס על טיבורו ולמטה אבל למעלה מטיבורו מותר:

הלכה ב

בעין קומי רנב"י מהו שתהא צריכה בדיקה בתוך כדי היותיאוס והוא כדגרסינן בבבלי (דף י"ב ע"א) ב"מ ראב"א מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור ווסת לחייב בעלה חטאת א"ל ומי משכחת לה בדיקה כשיעור ווסת והתניא איזהו שיעור ווסת משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף כו' הוי ווסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה עיין שם והכא נמי קאמר ר"ב ואם אומר את שצריכה בדיקה בתוך כדי היותיאוס בטל היותיאוס והוא

דלא משכחת לן לבדיקה כשיעור ווסת אמר ריבר"נ אם אומר את שתהא צריכה בדיקה בתוך כדי היותיאוס ולא כפקידה היא למעט מעת לעת ותנינן הפקידה ממעטת מעת לעת פי' דגרסינן במסכת נדה (דף ה ע"א) תנן והמשמשת בעדים הר"ז כפקידה מאי לאו חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש לא אידי ואידי לאחר תשמיש אחד לו כו' האי מאי בשלמא חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש איצטריך סלקא דעתך אמינא מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר קא משמע לן הרי זה כפקידה אלא אי אמרת אידי ואידי לאחר תשמיש פשיטא כו' עיי"ש ועפ"ז מובן היטב דר"י בר"ב קאמר אם אומר את שצריכה בדיקה בתוך כדי היותיאוס ר"ל אם אומר את שאפשר לבדוק בחורין ובסדקין בתוך כדי היותיאוס ולא כפקידה היא למעט מעת לעת בתמיה אם כן הוי ככל הפקידות ותנינן הפקידה ממעט מעת לעת ר"ל הא כבר תנינן הפקידה ממעט מעל"ע ואם כן מאי קא משמע לן פשיטא [ולא ס"ל כתירוץ הגמ' בבבלי שם דקמ"ל דלא חיישינן שמא תחפנה ש"ז] כקושיית הגמ' בבבלי ממש א"ו דלא אפשר למבדקה בשיעור ווסת בתוך אותיום אלא בקינוח בעלמא וע"כ שפיר קמ"ל דעדים של המשמשת הר"ז כפקידה אע"פ דאי אפשר למבדק אלא בקינוח מכל מקום חשוב כפקידה למעט מעת לעת וכן השקלא וטריא בש"ס דילן (דף ה ע"א) הנ"ל נמי כן דס"ל להגמ' בהקושיא דפקידה למעט מעל"ע לא צריכה בדיקה בחורין ובסדקין דהא כשפריך הגמ' על שמואל דסבירא ליה דעד דלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה משום דמתוך שמהומה לביתה אינו מכניס בחורין ובסדקין קפריך הגמ' אי אמרת בשלמא חד לפני תשמיש וכו' איצטריך סלקא דעתך אמינא מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר קא משמע לן הרי זה כפקידה ולמה מסיק הגמ' קמשמע לן הרי זה כפקידה הוי ליה למימר קמשמע לן דבדקה שפיר ולא חיישינן על הא דמהומה לביתה או הוה ליה למימר קמשמע לן סתם ותו לא מידי ולמה מסיק הרי זה כפקידה אלא ודאי דהקמ"ל דאף על פי כן הרי זה כפקידה ולא בעינן בהפקידה לבדוק בחורין ובסדקין. וריבר"ב ס"ל דאחר תשמיש ממעט כפקידה להמעת לעת:

הלכה ו

ב"ש אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי הרי שבעה ומשני דומין הן למימי אדמה. פי' דלעולם הדמים הללו טהורין מד"ת אך רבנן טימאו להדמים הללו מפני שדומין הן למימי אדמה ואתו למטעי על מימי אדמה שהן גם כן טהורין ע"כ עשו הרחקה לטמאות אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי:

רבי יוסי בשם רב חברייא בשם ר' יוחנן לא טימא ר"מ אלא שנגע בו עקיבא. פי' דלפיכך מטמא ר"מ הירוק להכשיר הזרעים משום דכיון דנגע בו עקביא בן מהלאל וטימא אותו לגמרי ע"כ לכל הפחות יהא מכשיר הזרעים דהא קי"ל דדם טמא מכשיר הזרעים ודם טהור אינו מכשיר כדאיתא בתוס' ז"ל במסכת נדה (דף יט ע"ב) ד"ה כתיב עיי"ש וכיון דנגע בו עקביא וטימא אותו לגמרי לכה"פ יכשיר הזרעים ע"ז פריך הגמרא דלפ"ז גם כמימי תלתן וכמימי בשר צלי דנגעו בהם ב"ש וטימא אותו לגמרי לכה"פ יהא מכשיר ע"ז משני דז"א דגבי דם ירוק דנגע בו עקיבא וטימא אותו לגמרי משום דס"ל דאדום הוא אלא שלקה ע"כ טמא גמור הוא ע"כ לכה"פ יכשיר הזרעים משא"כ כמימי תלתן וכבשר צלי דטהור הוא אלא דעשו הרחקה לכמימי תלתן ובשר צלי משום דהן דומין למימי אדמה וכדי שלא יבואו לטעות למימי אדמה אבל הוא בעצמו טהור ודם טהור אינו מכשיר ודם טמא מכשיר וכמימי תלתן דם טהור הוא ובטעות נדפס בספרים דם טהור מכשיר ואפכא היא דם טהור אינו מכשיר ודם טמא מכשיר וכדאיתא בתוס' ז"ל (דף יט ע"ב) הנ"ל ע"ש דמפורש כן:

הלכה ז

אמר לון ר"ח שתי עתיק חמר עתיק כפי' הפ"מ ז"ל ופריך הגמ' ר' יוחנן לא שתי עתיק בתמיה ומשני ר"ח שתי עתיק דעתיק:

יצחק בן יונתן ור"ה הוון יתיבין כצ"ל וכן מוכח מהא דבסמוך:

סליק פרק שני:

פרק ג

הלכה ב

מתניתא פליגי על ר"א המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין יבחושין אדומים תטיל למים ואם נמוחו טמא ואי ס"ד יבש נמי טמא ל"ל נמוחו אפילו לא נמוחו נמי וכפרכת הבבלי (דף כב ע"ב) ומשני שם אמר רבה כי לא נימוחו בריה בפ"ע הוא וכמו כן משני גם הכא פתר לה משם בריה ולא דם ע"ז מחדש ר"ז והוסיף ואפילו תותיב עפר ר"ל ואפילו אם תרצה למיתב והרי עפר נמי תנינן המפלת כמין עפר ז"א דגם עפר נמי בריה הוא [וכ"כ הראב"ד ז"ל דעפר נמי בריה הוא] וכן אמר ר"ב ואפילו תימר עפר ר"ל ואפילו אם תרצה לומר הרי עפר ז"א דעפר נמי איתתא עברת ר"ל מתעברה מלשון מעוברת וקמת ר"ל ותעמוד מלהתעבר ומפלת. וע"כ גם הוא משום בריה ופריך מתניתא פליגא על ריב"ח מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קלופות אדומות ובא מעשה לפני חכמים

כו' מכה יש לה בתוך מעיה כו' שומא יש לה מבפנים כו' מפני שיש בה מכה ויש בה שומא הא אין בה שומא ואין בה מכה לא בדא. וע"פ דברינו מובן מאד הא דבבבלי מביא ראיה מהנהו עבדא דבריה בפ"ע הוא כדגרסינן שם אמר רבה כי לא נימוחו בריה בפ"ע היא ופריך ומי איכי כה"ג אין דאמר ראבר"צ שני מעשים כו' מכה יש לה בתוך מעיה כו' ולא הקשה הגמ' דאדרבה מפני שיש בה מכה הא לא"ה לא כדפריך בירושלמי ולפי דברינו ניחא שפיר משום דבבבלי ס"ל דהאי בריה בפ"ע הוא דתלינן במכה שע"י המכה בא הצורה הזאת ולא דם נדה כדפי' הרא"ש ז"ל מפורש שם משא"כ להירושלמי דס"ל דבריה בפ"ע הוא משום העיבור דבא מן העיבור ע"כ פריך שפיר מפני שיש בה מכה הא לא"ה לא. ובזה מובן מה דקשה מאד על שיטת הראב"ד והרז"ה ז"ל מובא בראב"ש ז"ל דהראב"ד ז"ל ס"ל דלהלכה דם יבש טמא אפילו לא נימוח ודוקא גבי המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין יבחושין אדומים דצורתה מוכיח עליה כי לא נימוחו בריה בפ"ע הוא כמו שאמרו הרופאים אבל דם יבש לא תלינן בבריה ואפילו לא נימוחו טמאה. והרז"ה ז"ל חולק עליו וס"ל דבכולהו כשלא נימוח טהורה ואמרינן דבריה בפ"ע היא עיי"ש ולכאורה חמור מאוד מהאי ירושלמי דהא ר"א ור"י בר"ח פליגי בדם יבש שלא נימוח דהא בנימוח גם ריבר"ח מודה דהא מפורש במתניתין כן ופלוגתתן הוא בלא נימוח וס"ל לר"א דבלא נימוח טמאה ומקשינן עליו מהמתני' הזה דהא דוקא נימוח טמאה משא"כ בשלא נימוח ומשני דשאני המפלת כמין קליפה כו' דכי לא נימוחו בריה בפ"ע הוא משא"כ דם יבש דטמא אפי' בלא נימוח ולא אמרינן דהוי כבריה בפ"ע א"כ מפורש הוא בירושלמי כהראב"ד ז"ל וקשה על הרז"ה ז"ל ופלא גדולה שלא הביאו הירושלמי המפורש הזה אבל לפי דברינו ניחא שפיר דדוקא לשיטת הירושלמי דהבריה בפ"ע הוא בא מכח עיבור בזה שפיר אמרינן דדוקא כמין קליפות כמין שערות כמין עפר כמין יבחושין יבישין הוי בריה בפ"ע משא"כ דם דאין האשה מתעברות בדם. אבל לשיטת הבבלי דבריה בפ"ע הוא משום המכה מ"ש בין דם יבש לקליפות ושערות יבישין הלא יותר יש לתלות הדם יבש שבא מן המכה יותר מקליפות ויבחושין יבישים ע"כ לשיטת הירושלמי הוי דם יבש ועפר וקליפות ושערות ויבחושין ב' ענינים משא"כ להבבלי ענין אחד ודבר אחד הוא וע"כ לא קשה מהירושלמי להנך מרבוותא ז"ל דלפי שיטת הבבלי שייך שפיר פלוגתתן של הראב"ד ז"ל והרז"ה ז"ל ועיין בזה ותמצא טעם:

הלכה ד

ר"ב בשם ר"י אין סנדל אלא שרצמו חי והוא כמו בבבלי אין סנדל שאין וולד עמו. ע"ז פריך רבב"ח והא תנינן המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה הוי וולד הוא ר"ל הוי

דהסנדל בעצמו ולד הוא דאל"כ תיפוק לי' משום הולד שעמו אלא א"כ שאין עמו ולד והוא כקושית הבבלי (דף כה ע"ב) למה הזכירו סנדל והלא אין סנדל שאין ולד עמו ע"ז אמר ר"ה קיימתה קומי ר' ירמי' תיפתר שיצא הולד דרך הדופן וסנדל דרך רחם ומסיק ואזיל על הכל על סנדל דתנינן גבי כריתות הכל כמו בבבלי עיי"ש:

ר"ז בשם דרבנן הן דאת אמרת תולין שליא בולד שאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת. פי' דאין הולד מתעכב אחר חבירו והוא מהטעם שאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת כדאיתא בבבלי (דף כה ע"ב ודף כו ע"א) הגם דאיתא שם מעשה היה ונשתהה אחד אחר חבירו ג' חדשים כבר כתבו בתוס' ז"ל כיון דהוי מילתא דלא שכיחא לא חיישינן לזה עי' בתוס' ז"ל (דף כה ע"ב) ד"ה ילדה ע"ש וע"כ פריך כמו דבילדה ולד ואח"כ הפילה שליא תולין את השליא בולד ואין חוששין שמא ולד אחר הוא משום דאין ולד מתעכב אחר חבירו משום דאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת כמו כן בנפל נמי השליא שבא אחר הנפל נמי תלינן בהנפל משום האי טעמא גופה דאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת ע"ז משני אני אומר עיברה תאומים ר"ל דלעולם עיברה תאומים שנימוקה שלייתה של שפיר ושפיר של שלייתה יתבאר היטב ע"פ הרמב"ם ז"ל בפ"י מהא"ב הי"ד דהא דתולין השליא בולד משום דכיון דהולד חי קרע השליא ויצא עכ"ל ז"ל ונשאר השליא בפנים משא"כ בנפל האיך נשאר השליא בפנים מאין יצא אם לא דנימוק הולד וכ"כ הרשב"א ז"ל וז"ל ז"ל דבולד חי מבזע בזע השליא ונפק ונשתהא שליא עדיין בפנים אבל בנפל האיך יצא הנפל ונשאר השלייא וכ"כ בשאילתות דרב אחאי גאון זצ"ל עכ"ל ז"ל וה"פ בירושלמי דנימוק שליא של שפיר ושפיר של שליא ר"ל גבי נפל אי אפשר להפרד כל אחד בפני עצמו אם לא דנימוק אחד מהן אם נמצא הנפל בפ"ע ע"כ דנימוק השליא וכשנמצא השליא בפ"ע ע"כ דנימוק השפיר דבלא"ה אי אפשר להפרד זה מן זה. ע"כ חיישינן לולד אחר ונשתהא ולא תלינן השליא בהניפל ואתי' שפיר הסוגיא הזאת ע"פ פירוש הרמב"ם ז"ל על הסוגיא דדף (כה ע"ב) אין תולין השליא אלא בדבר של קיימא ע"ש:

ר"ז רבי יהודה בשם רב תולין שליא בולד עד שלשה ימים ואין הולד משתהה לאחר חבירו ג' ימים. אמר ר"ז מאן אמר הדא אמר הדא ואינון פליגין הדא על הדא. והוא כדפריך בבבלי אמר ר"י אמר רב כל ג' ימים תולין השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר ופריך ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חברו כלום ע"ש והכא נמי פריך כן דהיאך קאמר דאין תולין השליא בולד לאחר ג' אלא חוששין לולד אחר הא קאמר דאין הולד משתהא לאחר חברו ג' ימים דכיון דנפתח הרחם לולד אחד אין

חברו משתהא יותר וע"כ דצריך לתלות השליא בולד הראשון ע"ז משני ר"ב דאוקמה רב יהודה בשם רב הן דאת אמר תולין השליא בולד עד ג' ימים דוקא ולא יותר בשיצא הולד תחלה ר"ל דמיירי בשהולד היה עם הסנדל ויצא הולד תחלה ואח"כ הפסיק בינתים הסנדל בזה אמרינן דלאחר ג' אין תולין השליא בולד אלא חוששין שמא הוא ולד אחר ואין להק' האיך נשתהא הולד אחר חבירו ז"א דדוקא כשנפתח הרחם עבור אחד נפתח גם להשני דהא לא מקדים כ"כ ולד אחד קודם לחבירו וע"כ כשנפתח עבור אחד נפתח גם עבור השני מה שאין כן כשבינתים יצא הסנדל אמרינן דע"י פתח דהולד הקדים הסנדל ונפיק והפתח אינו פתוח אלא לשעתו ולא לעולם והן דאת אמר אין הולד משתהא אחר חבירו מיירי שיצא הסנדל תחלה ואח"כ הולד ע"כ לא חיישינן לולד אחר דהא אין הולד משתהא לאחר חברו וכיון שנפתח הרחם אחר הסנדל עבור הולד לא היה משתהא הולד האחר ע"כ לא חיישינן לולד אחר וע"ז מסיק ר' מנא ויאות אילן להטייה נפקון קדמאי ר"ל דמה שנפתח הרחם עבור הולד והיה ליה להולד השני לצאת אחריו דרך הפתח הזה אך הלהטייה הקדים לצאת דרך הפתח הזה כי הפתח הזה אינו פתוח אלא בשעתו ולא לעולם ר"י בר"ב מסיק עוד נפתח לגדול נפתח לקטן נפתח לקטן לא נפתח לגדול פי' דהסנדל יצא דרך הפתח שנפתח להגדול אבל מה שנפתח עבור הסנדל לא נפתח עבור הולד וע"כ אשתהא:

כלום שהיו שם בשעת יציאה מהו. פי' כיון דרבד"ח משני לעיל שיצא כ"ש נימוק משמע דהנימוק הוא כשיצא ולא עד שלא יצאו:

הלכה ה

מחותך שיצא ראשו מהו ר' יוסא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"א ר"י אמר ראשו כרובו ר"א אמר ראשו כאחד מאבריו. מתניתא פליגי על ר"י יצא מחותך או מסורס משיצא רובו ה"ז כילוד כו' בסוגיא הזאת הגיה הפ"מ ז"ל וכן הנו"י ז"ל ולא נתקררה רוחי אף לאחר הג"ה ונראה לפע"ד דהא דגרסינן מתניתא פליגי על ר"א צ"ל על ר' יוחנן ופריך הגמ' ב' פעמים מתניתא פליגי על ר' יוחנן ומשני וכן דרך הירושלמי כו"כ פעמים וה"פ מתניתא פליגי על ר' יוחנן מחותך ומסורס משיצא רובו ה"ז כילוד. ומשני פתר לה בשיצא ראשו ר"ל ה"ה בשיצא ראשו ע"ז פריך מתניתא פליגי על ר' יוחנן בהאי אוקימתא דמוקים דה"ה בשיצא ראשו אם כן קשה מסיפא יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו ומכלל מזה דהדא קדמייתא אמרה ראשו ולא כלום דל"ל דה"ה ראשו אם כן למה פרט בסיפא ראשו מכלל מזה דברישא דוקא רובו ולא ראשו ע"ז משני פתר לה תירוץ אחר. דהפי' חתוך והוא מסורס ע"כ לא שייך למנקט ראשו דהא יצא מסורס והוא כדאיתא בבבלי (דף

כט ע"א) דלא גרסינן או מסורס אלא מחותך ומסורס עיי"ש והראיה לדברינו דהא במס' בכורות (דף כז) פריך הגמ' על שמואל דאזיל בשיטתיה דר"א מהאי מתניתין דסיפא ונשאר בתיובתא ולפי המפרשים ז"ל הא איכא תירוץ ע"ז בירושלמי א"ו דפריך אך על ר' יוחנן לחוד ומשני וראיה מבבלי לירושלמי:

סליקא כל הש"ס ירשלמי בע"ה ברוך החונן לאדם דעת ונותן ליעף כח ברוך ה' לעולם אמן ואמן: